

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни

“ПОРІВНЯЛЬНА ПОЛІТОЛОГІЯ”

(для бакалаврів, спеціалістів)

МАУП

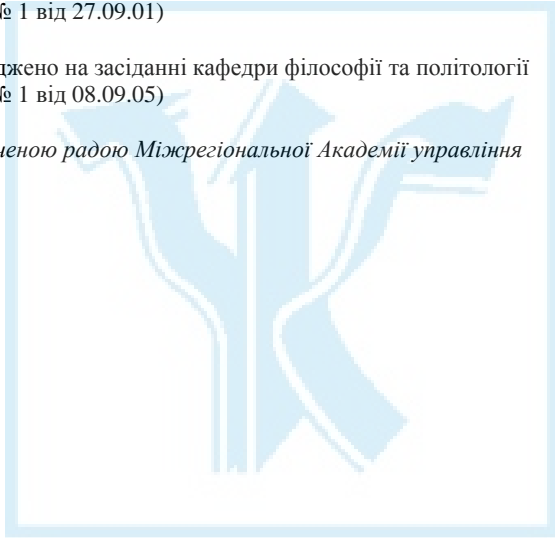
Київ 2005

Підготовлено кандидатом політичних наук *Г. І. Зеленько*

Затверджено на засіданні кафедри політології
(протокол № 1 від 27.09.01)

Перезатверджено на засіданні кафедри філософії та політології
(протокол № 1 від 08.09.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Зеленько Г. І. Навчальна програма дисципліни “Порівняльна політологія”
(для бакалаврів, спеціалістів). — К.: МАУП, 2005. — 23 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тема-тичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Порівняльна політологія”, плани семінарських занять, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю студентів, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2005

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасна політична наука відносно молода, хоча незаперечним є те, що політика як феномен людської діяльності виникла чи не з появою людських колективів. Проте упродовж століть вивчення політичного життя залишалося не дисципліною (тим паче — не наукою), а “сукупністю захоплень”.

Виокремлення політології як академічної дисципліни відбулося на зламі XIX — XX ст. у США з відкриттям кафедр політичної науки в кількох університетах. Тоді ж почалося активне вироблення методології політологічного дослідження. Поступово найширшого застосування набув метод порівняльного політологічного аналізу. З часом стало очевидним, що найефективнішими і науково обгрунтованішими є саме порівняльні політологічні дослідження, оскільки історія розвитку як країн розвинутої демократії, так і решти країн довела самотність і унікальність кожної з моделей. А тому, зважаючи на специфічні історичні передумови, “стартову ситуацію”, взаємодію економічних, геополітичних факторів тощо, було доведено наявність поліваріантності політичного розвитку. Порівняльні дослідження цих факторів дають можливість відпрацювати найоптимальніші моделі політичних систем для різних країн. Ця мета й лежить в основі порівняльної політології.

Мета дисципліни “Порівняльна політологія” — ознайомити студентів з особливостями сучасних політологічних досліджень, принципами функціонування сучасних політичних систем, різновидами світових політичних процесів. Вивчаючи дисципліну студенти повинні засвоїти теоретичні поняття, які лежать в основі порівняльного політологічного аналізу, з’ясувати основні принципи функціонування політичних сфер життя суспільств, а також скласти уявлення про сучасні політичні системи, глобальні світові процеси.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“ПОРІВНЯЛЬНА ПОЛІТОЛОГІЯ”

№ пор.	Назва теми
1	Поняття і предмет порівняльної політології
2	Еволюція порівняльної політології
3	Теоретичні засоби порівняльних політологічних досліджень
4	Політична система суспільства
5	Влада та її легітимність
6	Елітизм і лідерство
7	Держава — базовий інститут політичної системи
8	Політичні режими
9	Вищі органи сучасної держави
10	Політичні партії, суспільно-політичні рухи. Вибірчі системи
11	Сучасні політичні ідеології
12	Політична культура і політична соціалізація
13	Засоби масової інформації в політичній системі
14	Глобальні політичні процеси

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ПОРІВНЯЛЬНА ПОЛІТОЛОГІЯ”

Тема 1. Поняття і предмет порівняльної політології

Предмет порівняльної політології. Структура порівняльної політології. Базові поняття політичного аналізу. Суб'єкти політики. Політика і політичний процес. Порівняльний аналіз політики і державного управління. Характер порівняльної політології. Межі предмета порівняльної політології. Мета порівняльного дослідження. Критерії порівняльного дослідження.

Література [16; 17; 21; 28; 45; 46; 67; 79; 86; 91]

Тема 2. Еволюція порівняльної політології

Перший етап. Арістотель. Полібій. Макіавеллі. Монтеस्क'є. Історицизм. Політичний еволюціонізм. “Паралельні” порівняльні дослідження.

Другий етап. Формальні (конфігуративні) дослідження. Регіональні дослідження. Інституційно-функціональні дослідження.

Третій етап. Г. Лассуелл, М. Вебер, Т. Парсонс, Е. Шилз, Г. Алмонд, Д. Істон, К. Дейч.

Стан сучасної порівняльної політології: кризи росту, теорія національного вибору і неінституціоналізм.

Порівняльні політологічні дослідження в постсоціалістичних країнах ЦСЄ, СНД та Балтії.

Література [16; 17; 21; 28; 45; 46; 67; 79; 86; 91]

Тема 3. Теоретичні засоби порівняльних політологічних досліджень

Базові поняття політичного аналізу — влада, політика, держава: основні політологічні концепції.

Специфіка застосування порівняльного методу в порівняльній політології. Кроснаціональне порівняння. Проблема порівнюваності в порівняльній політології. Стратегія “найбільшої подібності”. Проблема ціннісної нейтральності та об’єктивності.

Література [7; 16; 17; 21; 28; 45; 46; 67; 79; 86; 91]

Тема 4. Політична система суспільства

Поняття “політична система”. Трактатування політичної системи у сучасній політології. Основні елементи політичної системи: влада, інтереси, політика, політична культура (політична соціалізація і політична секуляризація).

Підсистеми політичної системи: середовище, зв’язок-комунікація (інфраструктура), вироблення рішень, політичний результат.

Компоненти політичної системи: політичне суспільство, політична номенклатура, політичний режим, територія.

Норми політичної системи.

Структура політичної системи.

Поняття політичних систем. Концепція Д. Істона, Г. Алмонда.

Політична система і державна політика. Екстракційна політика. Регулятивна політика. Дистрибутивна політика. Процедурна політика.

Функціонування політичної системи. Відносні можливості системи.

Фактори, що впливають на політичну систему: географічний, соціально-економічний, культурний.

Література [9; 10; 12; 23; 29; 62–64; 69; 72; 76–88]

Тема 5. Влада та її легітимність

Поняття “політична влада”. Політичний вплив. Визначення влади: структуралістська та функціоналістська концепції.

Природа влади. Джерела влади: фізична сила, багатство, соціальний стан, володіння інформацією, знання, досвід, організація.

Влада і авторитет. Відносність влади. Владні відносини. Розподіл влади.

Різновиди влади. Реальна і потенційна влада. Неформальна влада. Національна влада. Економічна влада.

Влада в політиці та державному управлінні. Теорія державної влади. Ефективність здійснення влади. Використання влади у прийнятті рішень. Основні тенденції відносин влади. Ресурси влади.

Легітимність. Поняття легітимності. Ефективність і легітимність. Легітимність: типи і величини. Джерела легітимності: ідеологічне, структурне і персональне. Криза легітимності. Основні проблеми легітимності — проблема нації та формування суспільства; проблема участі; проблема розподілу.

Література [1–4; 11; 13; 21; 52; 63; 64; 91]

Тема 6. Елітизм і лідерство

Поняття політичної еліти. Теорії еліт (В. Паретто, Г. Моска, Ч. Миллс, Г. Лассуелл, М. Вебер).

Підходи в обґрунтуванні необхідності існування еліт — біологічний, психологічний, функціонально-технократичний.

Види еліт — традиційна і сучасна; правляча еліта та її елементи. Сучасні концепції еліт.

Політичне лідерство. Концепції політичного лідерства. Типи лідерства.

Популізм (масова політика).

Література [4; 11; 21; 48; 52; 53; 62–64; 74; 81; 91]

Тема 7. Держава — базовий інститут політичної системи

Поняття “держава”. Теорії походження держави. Сутність, структура і функції держави. Типи держави: держава-поліс, держава-імперія, національна держава, соціальна правова держава.

Форми державного правління: парламентська республіка, президентська республіка, президентсько-парламентська республіка, монархія.

Форми державного устрою: унітарна держава, федерація, конфедерація.

Держава і громадянське суспільство. Поняття “громадянське суспільство”. Співвідношення держави та громадянського суспільства в умовах демократії.

Література [5; 15; 16; 19; 48; 57; 59; 62–64; 85; 88]

Тема 8. Політичні режими

Поняття “політичний режим”. Проблема класифікації політичних режимів.

Тоталітарний режим. Поняття “тоталітаризм”. Характерні риси і різновиди тоталітаризму.

Авторитарні режими: традиційний режим, змагальна олігархія, авторитарно-бюрократичний режим (військовий і популістський), егалітарно-авторитарний режим, авторитарно-інегалітарний режим.

Поняття і виникнення демократії. Форми і моделі демократії. “Протективна” демократія. “Розвиваюча” демократія. Модель “відмирання держави”. “Змагальний елітизм”. “Легальна” демократія. “Партиципаторна” демократія.

Сучасні різновиди демократії. Безпосередня демократія. Представницька демократія. Плюралістична демократія. Корпоративна демократія. Експансія демократії.

Література [31; 33–35; 38; 40; 42; 54; 73; 74; 76; 81; 82; 87]

Тема 9. Вищі органи сучасної держави

Законодавча влада.

Парламенти і парламентаризм. Класифікація парламентів. Функції парламенту: законотворча, контрольна, установча. Структура, склад і організація роботи парламенту (бікамералізм і однопалатність). Сесійність і професійність.

Фракції: роль, організація, чисельність. Кокуси, конференції, лідери і тіньові кабінети.

Компетенція парламентів. Статус депутатів: індемнітет та імунітет.

Глава держави.

Особливості конституційного статусу глави держави. Монарх і престолонаслідування. Президент і його обрання.

Компетенція глави держави. Концепція президента-арбітра. Контрасигнування. Механізм взаємодії “глава держави — парламент”. Право вето та його різновиди. Послання глави держави. Референдум.

Органи виконавчої влади.

Функції і різновиди виконавчої влади. Уряд і адміністративний апарат. Дуалізм влади. Інвеститура уряду. Принципи формування уряду. Уряд політичний і уряд професійний.

Конституційна відповідальність уряду. Відповідальність колективна й індивідуальна. Відставка уряду. Резолюція осуду, вотум недовіри.

Президент. Виконавча влада за парламентської, президентсько-парламентської, президентської системи. Поняття контрагнації. Імпічмент.

Парламентський контроль за діяльністю органів виконавчої влади.

Урядові документи: ордонанси, декрети, постанови.

Владна модель України. Механізм стримувань і противаг.

Література [18; 19; 43; 59; 61; 68; 71; 72; 74; 89; 90; 96]

Тема 10. Політичні партії, суспільно-політичні рухи. Виборчі системи

Поняття “політична партія”. Функції політичних партій. Класифікація політичних партій. Парламентська партія. Правляча та опозиційна партії. Партії масові та кадрові.

Партійна система. Класифікація партійних систем. Однопартійна система. Атомізована партійна система. Двопартійна система. Багатопартійна система. Розвиток партійних систем. Партійно-політичний спектр.

Масові суспільно-політичні рухи.

Вибори. Типологія виборчих систем. Пропорційна виборча система. Мажоритарна виборча система. Змішана (мажоритарно-пропорційна) система виборів. Виборчі системи різних країн.

Проблема оптимальної виборчої системи для постсоціалістичних держав ЦСЄ, СНД та Балтії.

Артикуляція і агрегування інтересів. Поняття “артикуляція інтересів”. Суб’єкти артикуляції: самопредставлені і анонімні групи, групи інтересів. Характерні риси груп інтересів. Групи тиску, їх характерні риси. Тактика і методи діяльності груп тиску.

Агрегування інтересів. Посередники процесу агрегування: політична партія і державний бюрократичний апарат. Специфіка їх діяльності.

Література [4; 26; 27; 36; 44; 51; 56; 59; 60; 64; 74; 75; 79; 84; 91; 92;

97]

Тема 11. Сучасні політичні ідеології

Поняття “політична ідеологія”. Сутність і функції політичної ідеології. Рівні політичної ідеології.

Основні ідеологічні течії в сучасному світі: лібералізм та неолібералізм, консерватизм та неоконсерватизм, соціалізм та соціал-демократія, фашизм, національні ідеології.

Література [32; 47–49; 62–65; 70; 79–81; 98]

Тема 12. Політична культура і політична соціалізація

Політична культура: загальне уявлення. Компоненти політичної культури: політичні цінності, норми і способи поведінки. Співвідношення між цінностями та нормами.

Типи політичної культури. Політичні субкультури. Політична культура в різних країнах.

Політична соціалізація. Поняття “соціалізація”. Процес політичної соціалізації. Посередники політичної соціалізації: сім’я, школа, молодіжні організації, політичні партії, групи інтересів, ЗМІ.

Література [8; 16; 18; 21; 25; 41; 50; 55; 58; 59; 66; 91]

Тема 13. Засоби масової інформації в політичній системі

Місце і функції засобів масової інформації в тоталітарному суспільстві. “Четверта влада” і демократія. Основні канали і особливості політичного впливу ЗМІ. Роль ЗМІ у формуванні громадської думки.

Сучасна інформаційна ситуація і тенденції розвитку ЗМІ.

Література [6; 16; 21; 48; 69; 83; 93; 94]

Тема 14. Глобальні політичні процеси

Політичні зміни. Революції (концепція революції, типи революцій і революційних систем, причини революції, методи її здійснення і способи попередження).

Політичний розвиток. Характерні риси політичного розвитку. Модернізація. Політична модернізація, її етапи. Традиційне і сучасне суспільство. Провали модернізації. Сучасне трактування модернізації. Стадії модернізації.

Трансформація. Відмінність трансформації і модернізації.

Кризи розвитку. Криза ідентичності. Криза розподілу. Криза участі. Криза проникнення. Криза легітимності.

Література [14; 20; 22; 24; 30; 37; 39; 48; 53; 62; 64; 78; 95]

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема: Поняття, сутність, еволюція та методологія порівняльної політології

1. Поняття “порівняльна політологія”. Структура порівняльної політології.
2. Базові поняття політичного аналізу. Суб’єкти політики. Порівняльний аналіз політики і державного управління.
3. Характер порівняльної політології. Межі предмета порівняльної політології. Критерії порівняльного дослідження.
4. Еволюція та розвиток порівняльних політологічних досліджень.
5. Сучасний стан порівняльної політології. Основні політологічні школи.
6. Методи порівняльної політології.

Література [16; 17; 21; 28; 45; 46; 67; 79; 86; 91]

Тема: Політична система суспільства

1. Поняття “політична система”. Основні елементи політичної системи. Підсистеми політичної системи.
2. Компоненти політичної системи: політичне суспільство, політична номенклатура, політичний режим, територія.
3. Поняття “політичні структури”. Політичні актори. Артикуляція і агрегування інтересів.
4. Функції політичних систем. Концепція Д. Істона, Г. Алмонда.
5. Політична система і державна політика. Екстракційна політика. Регулятивна політика. Дистрибутивна політика. Процедурна політика.
6. Функціонування політичної системи. Фактори, що впливають на формування політичних систем.

Література [12; 23; 29; 62–64; 69; 72; 76; 88]

Тема: Влада та її легітимність

1. Поняття “влада”. Визначення влади: структуралістська та функціоналістська концепції.
2. Джерела влади: фізична сила, багатство, службове становище, володіння інформацією, знання, досвід, організація.

3. Влада і авторитет. Відносність влади. Владні відносини. Розподіл влади.
4. Різновиди влади: реальна і потенційна, неформальна, національна, економічна.
5. Теорія державної влади. Основні тенденції відносин влади. Ресурси влади.
6. Поняття “легітимність”. Типи і величини легітимності. Джерела легітимності: ідеологічне, структурне і персональне.
7. Криза легітимності. Основні проблеми легітимності — проблема нації і формування суспільства, участі, розподілу.

Література [1–4; 11; 13; 21; 52; 63; 64; 91]

Тема: Елітизм і популізм

1. Поняття “політична еліта”.
2. Теорії еліт (В. Паретто, Г. Моска, Ч. Миллс, Г. Лассуелл).
3. Види еліт — традиційна і сучасна; правляча — вища і середня.
4. Популізм (масова політика). Поняття масової політики. Її характерні риси.

Література [4; 11; 21; 48; 52; 53; 62–64; 74; 81; 91]

Тема: Держава — базовий інститут політичної системи

1. Поняття “держава”. Теорії походження держави.
2. Сутність, структура і функції держави.
3. Типи держави: держава-поліс, держава-імперія, національна держава, соціальна правова держава.
4. Форми державного правління: парламентська республіка, президентська республіка, президентсько-парламентська республіка, монархія.
5. Форми державного устрою: унітарна держава, федерація, конфедерація.

Література [5; 16; 19; 48; 59; 62–64; 85; 88]

Тема: Політичні режими

1. Поняття “політичний режим”. Проблема класифікації політичних режимів.
2. Тоталітарний режим. Характерні риси і різновиди тоталітаризму.
3. Авторитарні режими: традиційний режим, змагальна олігархія, авторитарно-бюрократичний режим (військовий і популістський),

егалітарно-авторитарний режим, авторитарно-інегалітарний режим.

4. Поняття і виникнення демократії.
5. Форми і моделі демократії.
6. Сучасні різновиди демократії.

Література [31; 33–35; 38; 40; 42; 54; 73; 74; 76; 81; 87]

Тема: Вищі органи держави

1. Поняття “парламент і парламентаризм”. Класифікація парламентів.
2. Функції парламенту: законотворча, контрольна, установча.
3. Структура, склад і організація роботи парламенту.
4. Компетенція парламентів. Статус депутатів: індемнітет та імунітет.
5. Особливості конституційного статусу глави держави: монарх і престолонаслідування; президент і його обрання.
6. Компетенція глави держави. Концепція президента-арбітра.
7. Контрасигнування. Механізм взаємодії “глава держави — парламент”. Право вето та його різновиди.
8. Функції та різновиди виконавчої влади. Дуалізм влади.
9. Принципи формування уряду. Уряд політичний і уряд професійний.
10. Конституційна відповідальність уряду. Відповідальність колективна й індивідуальна. Відставка уряду. Резолюція осуду, вотум недовіри.
11. Виконавча влада за парламентської, президентсько-парламентської, президентської систем. Поняття контрасигнації. Імпічмент.
12. Парламентський контроль за діяльністю органів виконавчої влади.

Література [18; 19; 59; 61; 68; 71; 72; 74; 89; 90; 96]

Тема: Політичні партії, суспільно-політичні рухи як посередники процесу агрегування. Політичні вибори

1. Поняття “політична партія”. Функції політичних партій.
2. Класифікація політичних партій. Парламентська партія. Правляча та опозиційна партії. Партії масові та кадрові.
3. Партійна система. Класифікація партійних систем. Однопартійна система. Атомізована партійна система. Двопартійна система. Багатопартійна система. Розвиток партійних систем.
4. Партійно-політичний спектр. Праві, ліві та центристи.
5. Масові суспільно-політичні рухи.
6. Типологія виборчих систем. Пропорційна виборча система. Мажоритарна виборча система. Змішана (мажоритарно-пропорційна) система виборів.

7. Проблема оптимальної виборчої системи для постсоціалістичних держав ЦСЄ, СНД та Балтії.
8. Поняття артикуляції інтересів. Суб'єкти артикуляції: самопредставлені та аномічні групи, групи інтересів.
9. Групи інтересів. Характерні риси груп інтересів.
10. Групи тиску, їх характерні риси. Тактика і методи діяльності груп тиску.
11. Агрегування інтересів. Посередники процесу агрегування: політична партія і державний бюрократичний апарат.
Література [4; 26; 27; 36; 51; 56; 59; 60; 64; 74; 79; 84; 91; 92; 97]

Тема: Політичні ідеології

1. Поняття “політична ідеологія”. Сутність і функції політичної ідеології. Рівні політичної ідеології.
2. Лібералізм та неолібералізм.
3. Консерватизм та неоконсерватизм.
4. Соціалізм та соціал-демократія.
5. Фашизм.
6. Національні ідеології.
Література [32; 47–49; 62–65; 70; 79–81; 98]

Тема: Політична культура і політична соціалізація

1. Поняття “політична культура”. Компоненти політичної культури: політичні цінності, норми і способи поведінки.
2. Типи політичної культури. Політичні субкультури. Політична культура в різних країнах.
3. Поняття “політична соціалізація”. Процес політичної соціалізації.
4. Посередники політичної соціалізації: сім'я, школа, молодіжні організації, політичні партії, групи інтересів, ЗМІ.
Література [8; 16; 18; 21; 25; 50; 55; 58; 59; 66; 91]

Тема: Засоби масової інформації у політичній системі

1. Місце і функції засобів масової інформації в тоталітарному і демократичному суспільстві.
2. Основні канали і особливості політичного впливу ЗМІ. Роль ЗМІ у формуванні громадської думки.
3. Сучасна інформаційна ситуація і тенденції розвитку ЗМІ.
Література [6; 16; 21; 48; 69; 83; 93; 94]

Тема: Глобальні політичні процеси

1. Політичні зміни.

2. Поняття “революція”. Типи революцій і революційних систем, причини революції, методи її здійснення і способи запобігання.
3. Модернізація суспільства.
4. Політична модернізація, її етапи. Провали модернізації.
5. Сучасне трактування модернізації. Стадії модернізації.
6. Трансформація. Відмінність трансформації і модернізації.
7. Політичний розвиток. Характерні риси політичного розвитку.
8. Кризи політичного розвитку.

Література [14; 20; 22; 30; 37; 48; 53; 62; 64; 95]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Порівняльна політологія: науковий напрям чи метод дослідження.
2. Порівняльна політологія: еволюція та сучасний стан.
3. Різновиди політичних систем у постсоціалістичних країнах: порівняльний аналіз.
4. Різновиди демократичного режиму в сучасному світі: порівняльний аналіз (на конкретному прикладі).
5. Особливості політичної соціалізації в сучасній Україні.
6. Громадянське суспільство і держава: проблема співвідношення та взаємодії в умовах демократії.
7. Парламентаризм як атрибут демократичної держави: оптимальна модель парламенту для України.
8. Еволюція партійних систем у розвинених демократіях та пострадянських країнах.
9. Суспільно-політичні рухи постсоціалістичних держав у модернізаційних процесах.
10. Проблема еліти та лідерства у постсоціалістичних країнах.
11. Політична культура як культура поведінки. Проблеми формування на постсоціалістичному просторі.
12. Сучасні політико-ідеологічні доктрини.
13. Лібералізм та неолібералізм: традиції та новації.
14. Специфіка процесу політичної модернізації у постсоціалістичних країнах.
15. Політичний процес в Україні: трансформація чи модернізація?
16. Традиційне і сучасне суспільство.
17. Політичні партії як суб'єкти політичного процесу.
18. Суперечності виборчих систем у перехідних суспільствах.
19. ЗМІ і влада: практика розвинених демократій та постсоціалістичних країн.

20. Специфіка політичної модернізації в Україні. Кризи модернізаційного процесу в Україні.
21. Аналіз постсоціалістичної моделі політичної модернізації (країни за вибором).

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ

1. Що є предметом та об'єктом порівняльної політології?
2. Яка специфіка порівняльної політології?
3. Коли і чому виникла порівняльна політологія?
4. Поясніть, у чому відмінність політики і державного управління?
5. Яку роль відіграють порівняльні політологічні дослідження у сучасній політичній науці?
6. Охарактеризуйте основні етапи еволюції порівняльної політології.
7. Охарактеризуйте основні напрямки сучасних порівняльних політологічних досліджень.
8. Охарактеризуйте базові поняття політичного аналізу.
9. Порівняльні політологічні дослідження у країнах ЦСЄ, СНД і Балтії.
10. Охарактеризуйте основні елементи політичної системи.
11. Поняття підсистем політичної системи.
12. Компоненти політичної системи.
13. Функції політичних систем. Концепція Д. Істона, Г. Алмонда.
14. Проаналізуйте суть політичної системи і державної політики.
15. Які фактори і яким чином впливають на формування політичних систем?
16. У чому сутність політичної влади? Що є джерелом влади?
17. Охарактеризуйте різновиди влади.
18. Специфіка влади в політиці та державному управлінні.
19. Які ознаки свідчать про легітимність влади?
20. Криза легітимності. Основні проблеми легітимності.
21. Поняття політичної еліти. Теорії еліт.
22. Сучасні концепції еліт.
23. Поняття "політичне лідерство". Типи лідерства.
24. У чому суть масової політики (популізму)?
25. Яке місце в політичній системі суспільства належить державі? Чому?
26. Охарактеризуйте теорії походження держави.
27. Сутність, структура і функції держави.
28. Типи держави.

29. Охарактеризуйте форми державного правління.
30. Форми державного устрою.
31. Охарактеризуйте соціальну і правову державу.
32. Що таке громадянське суспільство? Як співвідносяться держава і громадянське суспільство?
33. Які ознаки свідчать про наявність громадянського суспільства у країні?
34. Як історично змінюються функції держави?
35. Які різновиди політичних режимів ви знаєте? Охарактеризуйте їх.
36. Які спільні та відмінні риси функціонування тоталітарного та авторитарного політичних режимів?
37. Який зміст поняття “демократія”? Форми і моделі демократії.
38. Охарактеризуйте сучасні концепції демократії?
39. Як співвідноситься демократія з ринковою економікою?
40. Що ви розумієте під поняттям “експансія демократії”?
41. Дайте характеристику демократії як форми народовладдя.
42. Які різновиди демократії ви знаєте? Охарактеризуйте їх.
43. У чому суть принципу розподілу влади?
44. Розкрийте функції та принципові відмінності трьох гілок влади.
45. Парламент і парламентаризм.
46. Однопалатний парламент. Бікамералізм.
47. Статус депутатів.
48. Чому політична наука вивчає здебільшого органи представницької та виконавчої влади?
49. Особливості конституційного статусу глави держави.
50. Функції і різновиди виконавчої влади.
51. У чому специфіка парламентської, президентсько-парламент-ської, президентської системи?
52. Охарактеризуйте владну модель України.
53. Механізм стримувань та противаг в Україні: базові принципи.
54. Дати визначення понять “політична партія”, “суспільно-політичний рух”. Яка між ними відмінність?
55. Які функції виконують політичні партії?
56. Які типи політичних партій ви знаєте? Охарактеризуйте їх.
57. Партійна система. Типи партійних систем.
58. У чому суть поділу на “лівих”, “правих” та “центристів”? Специфічність такого поділу у розвинених демократіях та пострадянських країнах.
59. Які види суспільно-політичних рухів ви знаєте? Дайте їм характеристику.

60. У чому полягають функції позапартійних громадських організацій?
61. Яким чином відбувається агрегування та артикуляція інтересів?
62. Основні типи виборчих систем. Їх характеристики.
63. Поняття “політична ідеологія”. Сутність і функції політичної ідеології.
64. Світові політико-ідеологічні доктрини. Їх характерні риси.
65. Лібералізм та неолібералізм.
66. Консерватизм та неоконсерватизм.
67. Соціалізм та соціал-демократія.
68. Фашизм.
69. Національні ідеології. Наведіть приклади.
70. Дайте визначення поняття “політична культура”.
71. Як політична культура співвідноситься з політичною ідеологією та нормами суспільної моралі?
72. Яка роль політичної культури у політичній системі?
73. Як політична культура співвідноситься з політичною системою суспільства?
74. Які складові елементи політичної культури?
75. Які є типи політичної культури? Їх специфічні ознаки.
76. Які основні функції політичної культури?
77. Під впливом яких факторів формується той чи інший тип політичної культури?
78. Як політична культура впливає на процес реформування економіки?
79. Які риси ЗМІ дають підстави вважати їх “четвертою владою”?
80. Які основні риси інформаційного суспільства?
81. У чому сутність політичного процесу?
82. Яка структура політичного процесу?
83. Назвіть різновиди сучасних світових процесів.
84. Дайте визначення терміна “політична динаміка”.
85. Назвіть основні тенденції сучасного політичного процесу.
86. Чи вичерпала себе революція як рушій політичної історії?
87. Політичний розвиток.
88. У чому суть традиційного та сучасного суспільства?
89. У чому відмінність модернізації та трансформації?
90. Охарактеризуйте кризи модернізації.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Авторитаризм и демократия в развивающихся странах.* — М., 1996.
2. *Анохин М. Г.* Политические системы: адаптация, динамика, устойчивость. — М., 1996.
3. *Антология мировой политической мысли: В 5 т.* — М., 1997.
4. *Ашин Т. К., Охотский Е.* Курс элитологии. — К., 2000.
5. *Бабурин С.* Территория государства. — М., 1998.
6. *Бebик В., Сидоренко О.* Засоби масової інформації посткомуністичної України. — К., 1996.
7. *Бebик В. М.* Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика. — К., 2000.
8. *Бebик В. М., Головатий М. Ф., Ребкalo В. А.* Політична культура сучасної молоді. — К., 1996.
9. *Белов Г. А.* Политическая система // Кентавр. — 1995. — № 2.
10. *Білоус А.* Політико-правові системи: світ і Україна. — К., 2000.
11. *Блондель Ж.* Политическое лидерство. — М., 1992.
12. *Бокцанин И.* Политические системы стран Западной Европы. — К., 2000.
13. *Вайнштейн Г.* Посткоммунистическое развитие глазами западной политологии // МЭМО. — 1997. — № 8.
14. *Василенко И. А.* Политическая глобалистика. — М., 2000.
15. *Васович В.* Переход к демократии в посткоммунистических странах // Вестник МГУ. — Сер. 18. — 1998. — № 2.
16. *Гаджиев К.* Введение в политическую науку: Учебник. — М., 1998.
17. *Гаджиев К.* Сравнительная политология // Вестник МГУ. — Сер. 12. — 1996. — № 2.
18. *Гелей С. Д., Рутар С. М.* Основи політології: Навч. посіб. — К., 1999.
19. *Георгіца А.* Конституційно-правові інститути зарубіжних країн. — Чернівці, 1994.
20. *Глобальные трансформации и стратегии развития / О. Белорус, П. Лукьяненко.* — К., 2000.
21. *Голосов Г. В.* Сравнительная политология: Учебник. — Новосибирск, 1995.
22. *Горбатенко В. П.* Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть. — К., 1999.

23. *Давид Р., Жоффе-Спинози К.* Основные правовые системы современности / Пер. с фр. В. А. Туманова. — М., 1999.
24. *Данилов А.* Переходное общество: проблемы системной трансформации. — Минск, 1998.
25. *Дженусов А. И.* Политическая культура: концептуальные аспекты // Социально-политический журнал. — 1994. — № 11–12.
26. *Дюверже М.* Политические партии. — М., 2000.
27. *Здіорук С. І., Бичек В. В.* Проблеми функціонування політичних партій України в системі владних відносин: Монографія. — К., 2001.
28. *Зеленько Г. І.* Порівняльна політологія: науковий напрям чи метод дослідження // Наукові записки ШПЕНД. — 1998. — Вип. 5.
29. *Зіллер Ж.* Політико-адміністративні системи країн ЄС. Порівняльний аналіз / Пер. з фр. В. Ховхуна. — К., 1996.
30. *Ильин М. В.* Ритмы и масштабы перемен: О понятиях “процес”, “изменение” и “развитие” в политологии // Полис. — 1993. — № 2.
31. *Киш С.* Виклик демократії. Політичні трансформації в Центрально-Східній Європі // Віче. — 1998. — № 5.
32. *Классический французский либерализм.* — М., 2000.
33. *Ковалевский М.* Происхождение современной демократии. — М., 1989. — Т. 1.
34. *Ковлер А. И.* Исторические формы демократии: проблемы политико-правовой теории. — М., 1990.
35. *Ковлер А. И.* Кризис демократии? Демократия на рубеже XXI века. — М., 1997.
36. *Колодій А.* Політичний спектр: про деякі критерії “лівих” і “правих” політичних рухів у посттоталітарних суспільствах // Філософська і соціологічна думка. — 1995. — № 9.
37. *Красильщиков В. А.* Альтернативы постсовременности // Восток. — 1998. — № 1.
38. *Кузьмин А. И.* Демократия: некоторые вопросы теории, методологии и практики. — М., 1986.
39. *Ланцов С. А.* Россия и Восточная Европа: общее и особенное в процессах политической модернизации // Вестник МГУ. — Сер. 12. — 1997. — № 5.
40. *Лейнхарт А.* Демократия в многосоставных обществах: сравнительные исследования. — М., 1997.
41. *Лісовий В.* Поняття політичної культури. Політична культура українців // Феномен української культури: методологічні засади осмислення. — К., 1996.

42. *Лобер В.* Демократия: от зарождения идеи до современности. — М., 1991.
43. *Макгрегор Д.* Президентство в Центральной и Восточной Европе. — К., 1996.
44. *Макеев С., Надточій А.* Політична соціалізація в пострадянській Україні // Політична думка. — 1997. — № 1.
45. *Мангейм Д.* Политология. Методы исследования. — М., 1999.
46. *Мангейм Д., Рич Р.* Политология. Методы исследования: Пер. с англ. — М., 1997.
47. *Мигул І.* Політичні ідеології: порівняльний аналіз. — К., 1997.
48. *Михальченко Н. І.* Украинское общество: трансформация, модернизация или лимитроф Европы? — К., 2001.
49. *Мищенко М. Д.* Ідеологія, соціальна міфологія та трансформаційні процеси в українському суспільстві: Монографія. — К., 1998.
50. *Нагорна Л. П.* Політична культура українського народу: історична ретроспектива і сучасні реалії. — К., 1998.
51. *Партии и движения* Западной и Восточной Европы: теория и практика. — М., 1997.
52. *Пахарев А. Д.* Политическое лидерство и лидеры: Монография. — К., 2001.
53. *Переходные процессы: проблемы СНГ.* — М., 1994.
54. *Пешлер Ж.* Демократия. — М., 1994.
55. *Политическая культура: теория и национальные модели.* — М., 1994.
56. *Политические партии в условиях демократии.* — М., 1995.
57. *Политические проблемы теории государства.* — М., 1993.
58. *Політична культура демократичного суспільства України: Матеріали наук.-практ. конференції.* — К., 1998.
59. *Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку / Редкол.: Ф. М. Рудич (голова) та ін.* — К., 1998.
60. *Політичні партії в демократичному суспільстві: Зб. праць / Упоряд. Й. Тезінг та В. Гофмайстер.* — К., 1997.
61. *Політичні структури та процеси в сучасній Україні / За ред. Ф. Рудича.* — К., 1995.
62. *Політологічний енциклопедичний словник: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів.* — К., 1997.
63. *Політологія / За ред. О. І. Семківа.* — Львів, 1994.
64. *Політологія: Підруч. для студ. вищих навч. закладів / За ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка.* — К., 2001.

65. *Попков В.* Американский консерватизм: прошлое и настоящее. — М., 2000.
66. *Попович М.* Національна культура і культура нації. — К., 1991.
67. *Примуш Н. В.* Современная западная политическая теория: основные парадигмы исследований (на примере англо-американской и французской политологической школ). — Днепропетровск, 1994.
68. *Психология парламентаризма* / В. Герасимов, А. Деркач. — М., 1999.
69. *Пугачев В. П., Соловьев А. И.* Введение в политологию: Учебник. — М., 1998.
70. *Ролз Дж.* Політичний лібералізм / Пер. з англ. О. Мокровольського. — К., 2000.
71. *Романов Р. М.* Понятие и сущность парламентаризма // Социально-политические науки. — 1998. — № 4.
72. *Романюк О. І.* Політичні системи: Тексти лекцій з політології. — Харків, 1993.
73. *Ростоу Д.* Переходы к современной демократии: попытка динамической модели // Полис. — 1996. — № 5.
74. *Рудич Ф. М.* Много ли власти нужно власти? — К., 1999.
75. *Рябов С. Г.* Політичні вибори. — К., 1998.
76. *Салмин А. М.* Современная демократия. — М., 1992.
77. *Селезнев Л. И.* Политические системы современности: сравнительный анализ. — СПб., 1995.
78. *Сергеев В. М., Бирюков Н. И.* В чем секрет “современного общества” // Полис. — 1998. — № 2.
79. *Современная западная социология.* — М., 1990.
80. *Согрин В. В.* Либерализм Запада XVII — XX веков. — М., 1995.
81. *Трипольський В. О.* Демократія і влада. — К., 1999.
82. *Федоров В.* Эволюция авторитаризма. — М., 1994.
83. *Федякин И. А.* Общественное сознание и массовая коммуникация в буржуазном обществе. — М., 1988.
84. *Фролова М. А.* Политическая стратификация. — М., 1995.
85. *Хмель В. В.* Государство и общество: грани свободы. — Днепропетровск, 1998
86. *Хофстедтер Р.* Американская политическая традиция и ее создатели. — М., 1992.
87. *Четвернин В. А.* Демократическое конституционное государство: введение в теорию. — М., 1993.

88. *Чиркин В. Е.* Основы сравнительного государственоведения. — М., 1997.
89. *Шаповал В.* Вищі органи сучасної держави. Порівняльний аналіз. — К., 1995.
90. *Шаповал В.* Зарубіжний парламентаризм. — К., 1993.
91. *Шаран П.* Сравнительная политология: Пер. с англ. — М., 1992.
92. *Шевцова Л. Ф.* Восточная Европа: “момент истины” еще впереди // Полис. — 1991. — № 1.
93. *Шиллер Г.* Манипуляторы сознанием: Пер. с англ. — М., 1980.
94. *Шкляр В.* Политика и средства массовой информации. — Одесса, 1990.
95. *Шутов А. Ю.* Типология политических процессов: Социально-культурный аспект // Вестн. МГУ. — Сер. 12. — 1994. — № 2.
96. *Энтин Л.* Разделение властей: опыт современных государств. — М., 1995.
97. *Юдин Ю. А.* Политические партии и право в современном государстве. — М., 1998.
98. *Якушик В. М.* Социал-реформизм в современном мире: идеология и практика. — К., 1990.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Порівняльна політологія”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Порівняльна політологія”	4
Плани семінарських занять	10
Теми контрольних робіт	14
Питання для самоконтролю студентів	15
Список рекомендованої літератури	18

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп’ютерна верстка

Н. В. Медведєва
І. О. Денісов
Т. Г. Замура

МАУП

Зам. № ВКЦ-841

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП